

Тема: Розвиток міжнародного захисту прав національних меншин в системі ООН
Принцип недискримінації

- **Питання, що розглядаються:**
- Права меншин в Загальній декларації прав людини 1948 року та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року.
- Декларації прав осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин 1992 року.
- Захист прав національних меншин у двосторонніх договорах після Другої світової війни.

Питання для самостійного

дослідження:

- Порівняння правила щодо захисту меншин, що діяли під егідою Ліги Націй та які встановлені в цій сфері ООН.
- Правова природа Декларації прав осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин 1992 року та зобов'язань, які ним покладаються на держав членів ООН.
- Сутність принципу припустимості позитивної дискримінації.
- Інституційні засади захисту меншин в системі ООН: Підкомісія по заохоченню та захисту прав людини (до 1999 року Підкомісія з попередження дискримінації та захисту меншин) при Комісії з питань захисту прав людини ООН, з 2006 р. Рада з прав людини. Робоча група з питань меншин (1995-2007). Форум з питань меншин (з 2007 р.) при Раді з прав людини.

Загальна декларація прав людини 1948 р.

- **Преамбула:** Беручи до уваги, що *визнання гідності, яка властива всім членам людської сім'ї, і рівних та невід'ємних їх прав* є основою свободи, справедливості та загального миру
- **Стаття 1** Всі люди народжуються *вільними і рівними* у своїй *гідності* та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в душі **братерства**.
- **Стаття 2** Кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, **незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії**, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища.
- **Стаття 18** Кожна людина має право на свободу **думки, совісті і релігії**;
- **Стаття 19** Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає **свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань** та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів.
- **Стаття 21** 1. Кожна людина має **право брати участь** в управлінні своєю країною безпосередньо або через вільно обраних представників. 2. Кожна людина має право рівного доступу до державної служби в своїй країні.
- **Стаття 26** 1. Кожна людина має право на освіту. Освіта повинна бути безплатною, хоча б початкова і загальна. Початкова освіта повинна бути обов'язковою. Технічна і професійна освіта повинна бути загальнодоступною, **а вища освіта повинна бути однаково доступною для всіх на основі здібностей кожного**. 2. Освіта повинна бути спрямована на повний розвиток людської особи і збільшення поваги до прав людини і основних свобод. Освіта повинна сприяти взаєморозумінню, **терпимості і дружбі між усіма народами, расовими або релігійними групами** і повинна сприяти діяльності Організації Об'єднаних Націй до підтримання миру. 3. **Батьки мають**

Міжнародні пакти 1966 р.

- **Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права**
- **Стаття 22.** Держави, які беруть участь у цьому Пакті, зобов'язуються гарантувати, що права, проголошені в цьому Пакті, здійснюватимуться **без будь-якої дискримінації** щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану, народження чи іншої обставини.
- **Міжнародний пакт про громадянські і політичні права**
- **Стаття 21.** Кожна держава, яка бере участь у цьому Пакті, зобов'язується поважати і забезпечувати всім перебуваючим у межах її території та під її юрисдикцією особам права, визнані в цьому Пакті, **без будь-якої різниці** щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану, народження чи іншої

Загальній декларації прав людини 1948 року Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року

- У Загальній декларації прав людини 1948 року декларуваним принципів заборони дискримінації і захисту від неї, у тому числі й за ознаками раси, кольору шкіри, мови, релігії, національного походження.
- У статті 27 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 року проголошує зобов'язання країн, де існують етнічні, релігійні та мовні меншини, не відмовляти особам, які належать до таких меншостей, разом із іншими членами такої групи користуватися своєю культурою, сповідувати свою релігію та виконувати свої обряди й користуватися рідною мовою.

Декларація прав осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин 1992 року

Деякі загальні положення

- Декларація містить головні принципи та положення сучасного міжнародного права щодо захисту прав національних меншин.
- В Декларація поставлена мета сприяти реалізації принципів, які містяться в *Статуті ООН, Загальній декларації прав людини, Конвенції з попередження злочинів геноциду і покарання за нього, Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права, Декларації про ліквідацію всіх форм нетерпимості і дискримінації на основі релігії або переконань і в Конвенції про права дитини, а також в ін. відповідних міжнар. Документах.*
- Особливо підкреслюється, що постійне заохочення і здійснення прав зазначених категорій меншин в якості невід'ємної частини розвитку суспільства в цілому і в демократичних рамках на основі верховенства закону сприятиме зміцненню дружби і співробітництва між народами і державами.

Декларації прав осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин 1992 року

Цілі та мета

- Сприяння політ. і соц. стабільності д-в, в яких проживають зазначені особи.
- Постійне заохочення і здійснення прав зазначених категорій меншин в якості невід'ємної частини розвитку суспільства в цілому .
- Прийняття державами належних законодавчих та ін. заходів для охорони на їх відповідних територіях існування та самобутність нац. або етн., культ. або реліг. і мовних меншин і заохочування ними створення умов для розвитку цієї самобутності (ст. 1).
- Вжиття державами заходів, щоб особи, які належать до меншин, мали можливість ефективно здійснювати всі свої права людини і осн. свободи без будь-якої дискримінації і на підставі повної рівності перед законом (п.1. ст.4).

Декларації прав осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин 1992 року

Завдання , що покладаються на держав І:

- Створення сприятливих умов, які дозволяють особам, що належать до меншин, виражати свої особливості та розвивати свою культуру, мову, релігію, традиції та звичаї (п. 2 ст.4);
- Створення належних умов, щоб особи, що належать до меншин, мали належні можливості для вивчення своєї рідної мови, або навчання своїй рідній мові (п. 3 ст.4);
- Стимулювання вивчення історії, традицій, мови і культури меншин, що проживають на їхній території, і для того, щоб особи, які належать до меншин, мали належні можливості для отримання знань, необхідних для життя у суспільстві (взагалі) і в цілому (п. 4 ст.4);
- Створення належних умов, щоб особи, що належать до меншин, могли повної мірою брати участь у забезпеченні економічного прогресу та розвитку своєї країни (п. 5 ст.4).

Декларації прав осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин 1992 року

Завдання , що покладаються на держав II:

- Проголошується, що нац. політика і програми повинні плануватися і здійснюватися з врахуванням законних інтересів осіб, що належать до меншин, так само як програми співробітництва і допомоги між д-вами (ст. 5).
- Наголошується, що д-вам слід співпрацювати у питаннях, що стосуються осіб, що належать до меншин, в тому числі в обміні інформацією та досвідом, з метою розвитку взаєморозуміння і довіри (ст. 6), а також з метою заохочення поважання прав викладених у цій Декларації (ст. 7).
- Застережується, що здійснення цих прав меншин «не вважається **prima facie** таким, що **суперечить принципу рівності, встановленому у Загальній декларації прав людини» (п. 3 ст. 8).**
- prima facie - тобто за відсутності очевидності зворотного

**Декларації прав осіб, які належать до національних або етнічних,
релігійних та мовних меншин 1992 року**
За особами які належать до таких меншин визнається право
на:

- батьківщину;
- користування рідною мовою як у приватному житті, так і публічно;
- сповідування своєї релігії і відправлення релігійних обрядів;
- участь у прийнятті рішень як на місцевому, так і на державному рівнях з питань, що стосуються їх національного життя;
- створення власних організацій;
- підтримання вільних контактів із членами своєї групи як у межах своєї країни, так і за кордоном;
- рівність перед законом;
- захист від дискримінації;
- вільний розвиток культури, мови, релігії, традиції, звичаїв;
- вивчення рідної мови або навчання рідною мовою;
- участь в економічному та соціальному житті своєї країни тощо.

Декларації прав осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин 1992 року

Правові особливості

В Декларації встановлюється, що особи, що належать до меншин, можуть **здійснювати свої права як індивідуально, так і спільно з ін. членами своєї групи** без будь-якої дискримінації (п.1 ст.3).

- Проголошені в Декларації права меншин і обов'язки д-в щодо їх забезпечення, хоча не мають зобов'язуючого характеру, вони користуються високим моральним авторитетом для їх виконання і слугують базою для зміцнення і розвитку міжнар-правових норм у сфері забезпечення прав меншин.
- На рівні офіційних документів ООН у цій Декларації **вперше вживається термін «національна меншина»**.

Науковий коментар до положень Декларації (док. ООН №
E/CN.4/Sub.2/AC.5/2001/2)

Підготовлений у 2001 р. головою робочої групи ООН з питань меншин А.
Ейде

- В ньому містяться роз'яснення ряду питань, які є предметом дискусій в процесі імплементації та практичного застосування міжнародних правових приписів у сфері захисту меншин, зокрема, щодо:
 - - користування правами, передбаченими в Д. гр.-нами і негр-нами, «новими» і «старими» меншинами, тими, що проживають дисперсно або компактно (п. 9, 10, 11);
 - індивідуального, або колективного характеру прав меншин, співвідношення прав меншин і прав народів, права меншин і корінних народів, права на самовизначення, права на автономію (п. 14, 15, 16, 19, 20, 53);
 - відмінності інтеграції від асиміляції меншин, тлумачення чотирьох базових вимог захисту меншин: захисту існування, не виключення, недискримінація, не асиміляція (п.21-29);
 - співвідношення принципу рівності і застосування особливих заходів (п. 82, 83).

Тлумачення окремих приписів Декларації в Коментарії

- Документ містить роз'яснення стосовно тлумачення окремих приписів Декларації загального характеру, таких як:
- «належні законодавчі та інші заходи» (п. 30, 71, 72);
- «створення сприятливих умов» (п. 57, 58);
- «держави при необхідності вживають заходів» (п. 59-64) та ін.
- Особливо важливо, що
- Декларація не замінює і не відмінює існуючі міжнародні зобов'язання, що були взяті по відношенню до осіб належних до меншин, а доповнює їх (п. 80 і 81).
-

Особливість і значимість Декларації

- Характерною особливістю наведених документів, так само як і міжнародно-правових актів Європейського, регіонального рівня, прийнятих під егідою НБСЄ (ОБСЄ) та Ради Європи, є те, що вони ***передбачають захист прав національних меншин не як колективу чи групи людей, а як окремих індивідів, зв'язаних між собою спільним етнічним походженням, мовою та релігією.***
- Попри всі нерішучості та суперечливості, що спостерігаються у ставленні до проблематики меншин Організацією Об'єднаних Націй, нині є підстави стверджувати, що на рівні цієї універсальної міжнародної організації визначені головні орієнтири, яких пропонується дотримуватися державам та іншим міжнародним організаціям у вирішенні проблем, пов'язаних із національними меншинами.

Інституційні засади захисту меншин в системі ООН:

- - Підкомісія по заохоченню та захисту прав людини 1947-2006 рр. (до 1999 року Підкомісія з попередження дискримінації та захисту меншин) при Комісії з питань захисту прав людини ООН, з 2006 р. Рада з прав людини.
- - Робоча група з питань меншин (1995-2007).
- - Форум з питань меншин (з 2007 р.) при Раді з прав людини.

Правове регулювання захисту прав меншин у багатосторонніх і двосторонніх договорах

Приклади:

- Меморандум про домовленість між урядами Італії, Великої Британії та Югославії щодо вільної території Трієст, парафований у Лондоні в 1954 році.
- Угода між урядами Австрії та Італії, підписана у Парижі в 1946 році як Додаток IV до Мирного договору з Італією.
- Паралельні декларації щодо датської меншини в Німеччині та німецької меншини в Данії прийняті у 1955 році урядами Федеративної Республіки Німеччина та Датського Королівства